

De B&W-scan Huiselijk Geweld en Kinder- mishandeling

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Inleiding

Ga verder

**Doe direct de
B&W-scan HGKM
in 6 stappen**

**Achtergronden
bij de B&W-scan
HGKM**

Waarom een B&W-scan?

Huiselijk geweld en kindermishandeling vormen het grootste geweldsprobleem in onze samenleving. De aantallen slachtoffers, persoonlijke consequenties en maatschappelijke kosten zijn overweldigend. Veel burgemeesters en wethouders zijn vanuit de gemeentelijke verantwoordelijkheid in ons decentrale stelsel op zoek naar een effectieve en efficiënte aanpak. Deze B&W-scan helpt u daarbij.

Hoe gebruik ik deze scan?

Deze quickscan kunt u als burgemeester of wethouder gebruiken om te reflecteren op uw eigen inspanningen voor de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dat kunt u alleen doen, als een check voor uzelf. Maar ook gezamenlijk, in bijvoorbeeld het college of een stuurgroep voor zorg en veiligheid. Daarbij kan ook de onderlinge rolverdeling binnen het college een bespreekpunt zijn.

De quickscan is compact, en raakt aan de belangrijkste kenmerken van een bewezen effectieve aanpak. Het is mogelijk om de scan in een paar minuten door te nemen, maar u kunt waar u dat wilt ook de verdieping opzoeken.

Feiten en cijfers

Waarom aan de slag met de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling?

1. Huiselijk geweld en kindermishandeling vormen het grootste geweldsprobleem in de Nederlandse samenleving.
2. Huiselijk geweld en kindermishandeling hebben levenslange en intergenerationele gevolgen voor betrokkenen en gaan mede daarom gepaard met hoge maatschappelijke kosten.
3. Huiselijk geweld en kindermishandeling blijven vaak onopgemerkt.
4. Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn vaak onderdeel van een veelvoud aan (complexe) problematiek in een gezin.
5. Als huiselijk geweld en kindermishandeling in beeld komen van hulpverlening lukt het steeds vaker en sneller om het geweld te stoppen, maar in de meeste gevallen nog niet binnen anderhalf jaar.
6. Als geweld in een gezin helemaal stopt, is het welzijn van het gezin vrijwel gelijk aan het Nederlandse gemiddelde.

[Klik hier](#)
voor meer informatie over
feiten en cijfers

Wat werkt om huiselijk geweld en kindermishandeling te stoppen?

Voor een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is het noodzakelijk integraal te sturen en systemisch en multidisciplinair te werken. De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is er één van een lange adem.

Het onderzoek van Verwey-Jonker “Een kwestie van lange adem” (2020)¹ identificeert werkzame elementen van een succesvolle aanpak. Dit, in combinatie met de opgedane kennis en ervaring in de jaren daarvoor, maakt duidelijk dat voor een effectieve aanpak de volgende voorwaarden nodig zijn.

- Het gezin zit **zelf aan tafel**.
- Betrokken professionals bij het huishouden voelen een **gezamenlijke verantwoordelijkheid** voor de veiligheid van alle gezinsleden.
- De aanpak is systeemgericht, dus richt zich op **alle leden** van het gezin.
- Betrokkenen houden voortdurend **focus** op de veiligheid in het gezin.

- De kennis van **alle professionals** over de situatie in het gezin is de voeding voor het stellen van doelen, bepalen van stappen en opstellen van het veiligheidsplan.
- Samen **zo concreet mogelijk** benoemen en beschrijven van de onveilige situatie(s).
- **Sámen** bepalen wat concreet nodig is om directe veiligheid te bewerkstelligen voor alle leden van het gezin.
- Pas als volgens alle professionals **directe veiligheid** bereikt is, samen stappen zetten naar het werken aan **structurele veiligheid**. Daarbij voortdurend samen toetsen of de situatie nog steeds voldoet aan de voorwaarde van directe veiligheid, zoals beschreven in het veiligheidsplan.
- **Casusregie** is belegd bij één partij.
- De aanpak kent een **lange adem**.

¹ Bron Verwey-Jonker Instituut, onderzoek [Kan huiselijk geweld echt stoppen?](#) November 2020

Om een effectieve aanpak mogelijk te maken, is een forse inspanning nodig van zowel uitvoerende professionals binnen het zorg- en veiligheidsdomein én van bestuurders en managers van alle betrokken organisaties en instellingen.

Een effectieve aanpak brengt een aantal belangrijke uitdagingen met zich mee.

- Van professionals vraagt dit om hun **eigen oordeel te ontstijgen** voor een gezamenlijke aanpak. Dit vraagt dat zij én hun organisatie ruimte bieden om tot andere acties over te gaan dan gebruikelijk of wat men gewend is. Professionals moeten zich willen ontwikkelen in **effectief samenwerken**.
- Er is **handelingsverlegenheid** te overwinnen bij professionals in het concreet bespreken van huiselijk geweld en kindermishandeling met een gezin. Ook het blijven zien en adresseren van onveiligheid en het stellen van grenzen is zeker in het begin lastig. Handelingsverlegenheid kan ertoe leiden dat de onveiligheid te lang uit zicht blijft of dat men te snel overdraagt aan andere professionals en instanties. Erbij blijven is een uitdaging, ook als het moeilijk wordt!
- Een lange adem in de aanpak vraagt dat professionals van hun werkgever ruimte krijgen om **langer hulp en ondersteuning** te bieden als dat nodig is voor het duurzaam stoppen van geweld. Alleen zo bereiken we dat geweld structureel stopt.
- **Financieringsdiscussies** en verkokering mogen een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling niet in de weg staan. Dit vraagt draagvlak bij en commitment van management en bestuur voor deze werkwijze.
- Het is belangrijk om discussies over **gegevensdeling** te beslechten, zodat deze de professionele samenwerking niet verhinderen of vertragen.
- De aanpak vraagt om een **voortdurend leerproces** en bereidheid om op het niveau van uitvoering, management en bestuur de benodigde randvoorwaarden te creëren.

De B&W-scan

Reflectievragen voor burgemeesters en wethouders

Bespreekbaar maken

Visie gefaseerd samenwerken
aan veiligheid (v/h Visie
gefaseerde ketenzorg)

Versterken lokale
(wijk-)teams

Complexe casuïstiek

Bestuurlijke integrale sturing,
Zorg & Veiligheid

Ervaringsdeskundigheid

**Doe de B&W Scan
in 6 stappen:**

Bespreekbaar maken

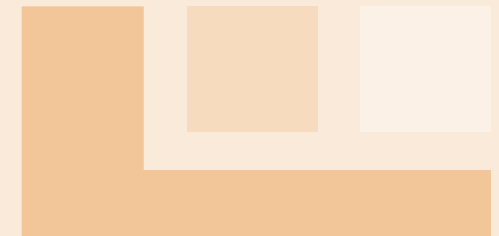
- Speel ik een rol in het maatschappelijk debat?
 - Om de urgentie van de problematiek van huiselijk geweld en kindermishandeling onder de aandacht te brengen?
 - Om de drempel voor (potentiële) slachtoffers en plegers te verlagen om met hun omgeving het gesprek te voeren over spanningen thuis?
 - Om de bekendheid van advies en ondersteuning door Veilig Thuis te bevorderen?
- Maak ik goed gebruik van beschikbare mogelijkheden en gelegenheden om het onderwerp bespreekbaar te maken?
Zoals bijvoorbeeld:
 - Ieder Kind Geïnformeerd.
 - De binnen- en buitenexpositie
“WIJ... doorbreken de cirkel van geweld”
 - De jaarlijkse Week tegen Kindermishandeling.Of zoek ik aansluiting bij de landelijke campagnes ‘ikdoeietstegenhuiselijkgeweld’?

[Klik hier](#)
voor meer informatie over
bespreekbaar maken

Visie gefaseerd samenwerken aan veiligheid (v/h Visie gefaseerde ketenzorg)

- Heb ik voldoende inhoudelijke kennis van de Visie gefaseerd samenwerken aan veiligheid (v/h Visie gefaseerde ketenzorg) om anderen erop te bevragen en deze visie te betrekken bij beoordeling van effectieve hulpverlening op casusniveau?
- Verzekert ik mij ervan dat deze werkwijze onderdeel is van alle visie documenten, opdrachten en contracten in relatie tot de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling? Wordt over de uitvoering hiervan verantwoording afgelegd en stuur ik daarop?
- Spreek ik met mijn gemeentelijke organisatie, lokale (wijk-)teams, ketenpartners en regiogemeenten over de manier waarop we samen invulling geven aan deze visie en over stappen die we daarin moeten zetten?
- Bespreek ik met diezelfde partijen aan de hand van casuïstiek in hoeverre we deze visie al toepassen en hoe we vanuit deze visie samen leren om de aanpak HGKM te verbeteren?
- Bespreek ik de benodigde randvoorwaarden voor het werken volgens de visie in de praktijk en zorg ik voor de realisatie daarvan, bijvoorbeeld wat betreft benodigde (jeugd) hulpaanbod, capaciteit, financiën en gegevensdeling?
- Hoe motiveer en bevorder ik het in de praktijk leren om vanuit de visie gefaseerd samenwerken aan veiligheid te werken op niveau van bestuur, management en professionals in het zorg- en veiligheidsdomein?

[Klik hier](#)
voor meer informatie over de visie
gefaseerde samenwerking

Versterken lokale (wijk-)teams

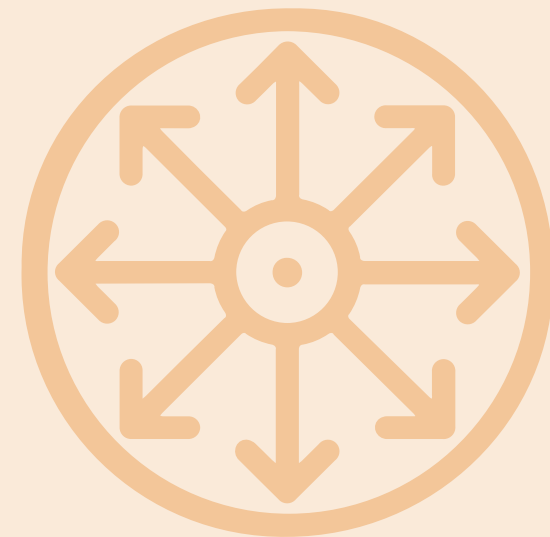
- Weet ik in hoeverre mijn (wijk-)teams expertise in huis hebben over het waarborgen van veiligheid bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling?
- Hoe bevorder ik dat mijn gemeentelijke organisatie en lokale (wijk-)teams (kunnen) werken volgens het Kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale (wijk-)teams en gemeenten? Spreek ik hen daar bijvoorbeeld op aan? Vult mijn gemeente de zelfscan in die bij het kwaliteitskader beschikbaar is? Bespreek ik de resultaten van deze zelfscan lokaal en regionaal en bepaal ik welke vervolgacties we al dan niet moeten nemen?
- Bespreek ik de versterking van lokale (wijk-)teams met mijn collega-gemeentebestuurders in de regio?

[Klik hier](#)
voor meer informatie over het
versterken van lokale (wijk-)teams

Complexe casuïstiek

- Heb ik een beeld van de mate waarin in mijn regio geweldscasussen (multi-probleemgezinnen) voorkomen die langdurig en complex zijn en waar we de onveiligheid niet doorbreken?
- Bevorder ik (bestuurlijk) draagvlak voor een aanpak en het gebruik van de 5 bouwstenen MDA++ voor deze gezinnen en is er voldoende draagvlak en medewerking aan de werkwijze bij alle ketenpartners?
- Is mijn regio goed op weg naar structurele borging van de aanpak MDA++?

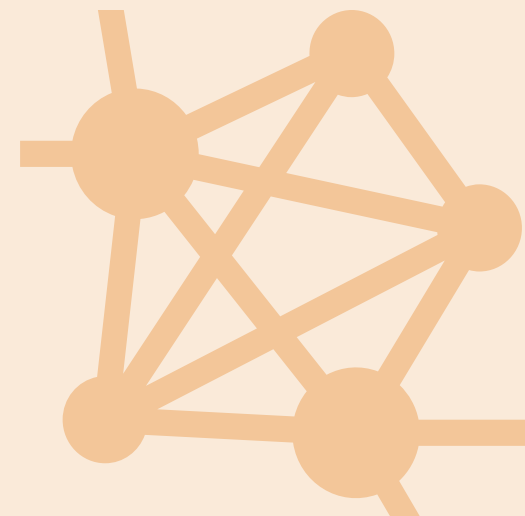

[Klik hier](#)
voor meer informatie
over MDA++

1 2 3 4

Bestuurlijke integrale sturing (Zorg & Veiligheid)

- Ligt er een breed vastgestelde, gezamenlijke bestuurlijke opdracht vanuit burgemeester(s) en wethouder(s) voor de ontwikkeling van een adequate governance-structuur voor zorg & veiligheid in mijn regio en binnen mijn gemeente, waar huiselijk geweld en kindermishandeling deel van uit maken, en waarin ketenpartners vanaf het begin worden betrokken?
- Stuurt mijn gemeente integraal op Zorg & Veiligheid? Is er bijvoorbeeld een stuurgroep Zorg & Veiligheid onder leiding van burgemeester en wethouder(s) zorg/jeugd? En sluit de wethouder(s) zorg/jeugd (voor zover relevant) aan bij de lokale driehoek?
- Is de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling structureel geborgd in gemeente en regio qua capaciteit en financiën? Is er een verantwoordelijke coördinerend ambtenaar met integrale opdracht?
- Ontvang en bespreek ik regelmatig relevante cijfers (sturingsinformatie) over huiselijk geweld en kindermishandeling in mijn gemeente/regio, van in elk geval Veilig Thuis, vrouwenopvang, politie, jeugdbescherming en lokale (wijk-)teams?
- Zijn er bestuurlijk (regionaal) kwantitatieve en kwalitatieve doelen gesteld voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling?
- Bespreek ik regelmatig de voortgang van het behalen van die doelen met alle ketenpartners en gemeentebestuurders in de regio?
- Ontvangt mijn gemeenteraad regulier landelijke en regionale monitoringgegevens voor huiselijk geweld en kindermishandeling? Bijvoorbeeld vanuit de landelijke Impactmonitor.

Klik hier
voor meer informatie over
bestuurlijke integrale sturing

Ervaringsdeskundigheid

- Spreek ik zelf met ervaringsdeskundigen over de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling?
- Doorgrond ik voldoende het verschil tussen iemand met ervaring met huiselijk geweld en een ervaringsdeskundige? Heb ik een beeld bij welke toegevoegde waarde ervaringsdeskundigheid heeft en hoe die het beste in te zetten is?
- Ben ik een ambassadeur voor de inzet van ervaringsdeskundigheid? Bevorder ik de inzet van ervaringsdeskundigheid in de gemeentelijke organisatie en in lokale en regionale organisaties die betrokken zijn in de aanpak?
- Spreek ik met mijn gemeentelijke organisatie, lokale (wijk) teams, ketenpartners over de gebieden waarop wij ervaringsdeskundigen kunnen inzetten?

[Klik hier](#)
voor meer informatie over
ervaringsdeskundigheid

Bijlagen

- Achtergrond bij de B&W-scan
- Feiten en cijfers
- Rol gemeentebestuurders
- Wat werkt om huiselijk geweld en kindermishandeling te stoppen?
- Relevante wetteksten

Achtergrond bij de B&W-scan

Het is bemoedigend dat we steeds meer weten over wat effectief is in de aanpak tegen huiselijk geweld en kindermishandeling. Tegelijk kan de hoeveelheid mogelijke acties ook overweldigend zijn. Er zijn bovendien veel aanverwante thema's die in deze scan nauwelijks aan bod komen. Denk bijvoorbeeld aan de aanpak van seksueel geweld, mensenhandel, ouderenmishandeling, traumasignalering en -behandeling, hulp voor plegers, sociale steun voor kinderen en de vereenvoudiging van de jeugdbeschermingsketen.

Waar te beginnen?

1. De thema's in de B&W-scan vormen de fundamenteën voor welke vervolgaanpak en welke beleidsaccenten dan ook.
2. Structurele ambtelijke capaciteit is nodig om serieus aan de slag te kunnen gaan met het doorbreken van de cirkel van geweld. Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn geen tijdelijke vraagstukken. Dat vraagt een investering, maar een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling kan grote maatschappelijke kosten voorkomen. Ter illustratie, in Friesland zijn de meldingen bij Veilig Thuis na de MDA++-aanpak teruggebracht tot 7%, terwijl 40% in de rest van Nederland geen uitzondering is.
3. Ondersteuning is beschikbaar vanuit de regionaal projectleiders GHNT, de VNG (bijvoorbeeld via de VLOT-adviseurs) en de kennisinstellingen NJi, Movisie en CCV.
4. Belangrijk startpunt is het contact met bestuurders van regiegemeenten (incl centrumgemeente) en met bestuurders van ketenpartners. Elke regio heeft een regiovisie huiselijk geweld, waarin de elementen uit deze B&W-scan terugkomen. Voor de uitvoering van die regiovisies is bestuurlijke (integrale) sturing onontbeerlijk. Als de bestuurlijke betrokkenheid nog beperkt is, kan het helpen om in een bestuurlijke werksessie de regiovisie en deze B&W-scan te bespreken en prioriteiten te stellen voor de komende periode.
5. De belangrijkste ketenpartners in uw regio hebben zich via hun landelijke organisatie verbonden met het programma Geweld Hoort Nergens Thuis en alle uitgangspunten en hulpmiddelen in deze B&W-scan. Zij zijn dus aanspreekbaar op deze activiteiten en kunnen meedenken en -werken bij het zetten van stappen.

Deze **B&W-scan** en de daarin genoemde hulpmiddelen hebben instemming en support van:

- Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).
- Ministerie van Justitie & Veiligheid (JenV).
- Jeugdzorg Nederland.
- Raad voor de Kinderbescherming.
- Nationale Politie.
- Associatie Wijkteams.
- Landelijk Netwerk Veilig Thuis.
- Openbaar Ministerie.
- GGZ Nederland.
- Reclassering Nederland.
- PO-raad.
- Artsenfederatie KNMG.

Feiten en cijfers

Waarom aan de slag met de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling?

We weten steeds beter wat werkt in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Door deze kennis toe te passen en de aanpak verder te verbeteren, kunnen we het welzijn van een groot deel van de bevolking, inclusief toekomstige generaties, substantieel verbeteren en hoge maatschappelijke kosten voorkomen.

Feit 1. Huiselijk geweld en kindermishandeling vormen het grootste geweldsprobleem in de Nederlandse samenleving.

- In de periode maart 2019 tot maart 2020 zijn 1.200.000 mensen van 16 jaar of ouder slachtoffer geweest van minstens 1 incident van fysiek huiselijk geweld en/of seksueel geweld. Dat is ongeveer 8% van alle mensen in deze leeftijdscategorie.

Landelijk beeld: Omvang huiselijk geweld en kindermishandeling

Geschat percentage slachtoffers huiselijk geweld

**Slachtoffers huiselijk geweld
afgelopen 12 maanden
2020**

Nederland

8,3 %

Huiselijk geweld

Toelichting indicator

Bron: Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en
Sexueel Geweld, CBS / WODC

**Slachtoffers structureel huiselijk
geweld afgelopen 12 maanden
2020**

Nederland

5,8 %

Structureel huiselijk geweld

Toelichting indicator

Bron: Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en
Sexueel Geweld, CBS / WODC

Geschat percentage slachtoffers kindermishandeling

**Slachtoffers kindermishandeling
scholieren VO
2016**

Nederland

12,3 %

Huiselijk geweld

Toelichting indicator

Bron: Scholierenonderzoek, Radboud
Universiteit

**Slachtoffers kindermishandeling
kinderen 0 t/m 17 jaar
2017**

Nederland

3 %

Structureel huiselijk geweld

Toelichting indicator

Bron: Informantenstudie, Universiteit
Leiden / TNO

[< Terug naar de introductie](#)

- Bij 820.000 van hen ging het om structureel geweld.
- Minimaal 90.000 tot 127.000 kinderen (0-17 jaar) zijn jaarlijks slachtoffer van ten minste een vorm van kindermishandeling. Dat is ongeveer 3% van alle kinderen.
- De kans dat je te maken krijgt met huiselijk geweld en/of kindermishandeling is groter dan de kans bij welke andere vormen van geweld dan ook.*

* Bron: [Impactmonitor](#)

Feit 2. Huiselijk geweld en kindermishandeling hebben levenslange en intergenerationele gevolgen voor betrokkenen en gaan mede daarom gepaard met hoge maatschappelijke kosten.

- 46% van de betrokken ouders bij meldingen bij VT heeft zelf in hun jeugd te maken gehad met kindermishandeling.*
- 40% van de kinderen die getuige zijn geweest van huiselijk geweld ervaart traumagerelateerde gevolgen.**
- Mannen die als kind slachtoffer zijn van mishandeling, gebruiken drie keer zo vaak later zelf geweld.***
- 10-15% van het ziekteverzuim in het bedrijfsleven is te relateren aan huiselijk geweld.****

Het percentage ouders uit de onderzoekspopulatie en referentiepopulatie die te maken hebben gehad met jeugdtrauma's *****

	Onderzoekspopulatie N=623	Referentiepopulatie N=167
1. Psychische mishandeling	31,5%	7,2%
2. Fysieke mishandeling	24,7%	4,8%
3. Seksueel misbruik	25,8%	9,0%
4. Psychische verwaarlozing	28,9%	3,6%
5. Fysieke verwaarlozing	9,8%	2,4%
6. Gescheiden ouders	43,6%	14,4%
7. Mishandeling van de moeder (getuige IPV)	16,9%	2,5%
8. Probleemdrinker, alcoholist of drugsgebruiker in het huishouden	21,1%	8,4%
9. Depressief gezinslid (zelfmoordpoging)	24,5%	10,2%
10. Gezinslid gedetineerd	10,8%	2,4%
Zelf huiselijk geweld meegemaakt (Aces 1 t/m 5)	45,6%	9,6%
Vier of meer aces meegemaakt	26,6%	4,7%

* Bron: Verwey Jonker 2020, ** Bron: S. Dijkstra, Kinderen (v/m) die getuige zijn van geweld tussen hun ouders. Een basisverkenning van korte- en langetermijneffecten (Den Haag 2001), *** Bron: H. Hakkers, Huiselijk geweld en straatgeweld. Een verkenning naar de relatie tussen beide geweld stormen (Den Haag 2002), **** H. Janssen e.a., Basisboek huiselijk geweld (Bussum 2019), ***** Bron: [Verwey-Jonker Instituut, onderzoek Kan huiselijk geweld echt stoppen?](#) November 2020

3. Huiselijk geweld en kindermishandeling blijven vaak onopgemerkt.

- In het eerste halfjaar van 2020 heeft Veilig Thuis 64.425 meldingen en 58.500 adviesvragen ontvangen. Grofweg betekent dat, geëxtrapoleerd naar een jaar en als elke melding/advies over een andere casus zou gaan (wat niet zo is), dat maximaal 20% van de vermoedelijke prevalentie van huiselijk geweld leidt tot melding of advies bij VT.

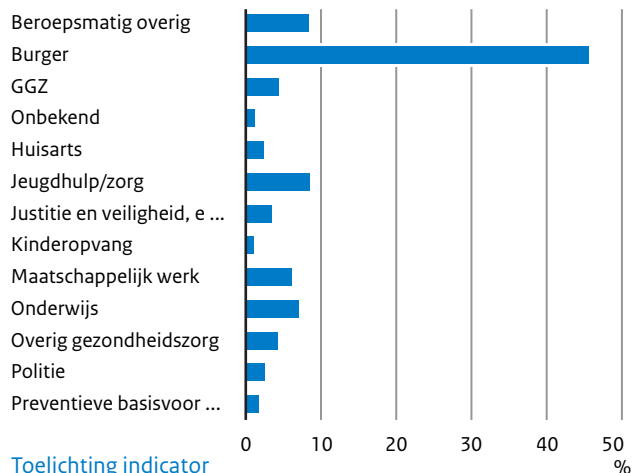
- Ongeveer tweederde van de meldingen bij VT is afkomstig van de politie. Maatschappelijk werk, GGZ, huisartsen en kinderopvang zijn elk verantwoordelijk voor minder dan 2,5% van de meldingen. Het onderwijs levert zo'n 3% van de meldingen.*

* Bron: [Impactmonitor](#)

Type adviesvrager / melder

Gestarte adviesvragen naar type adviesvrager

2e halfjaar 2020, Nederland

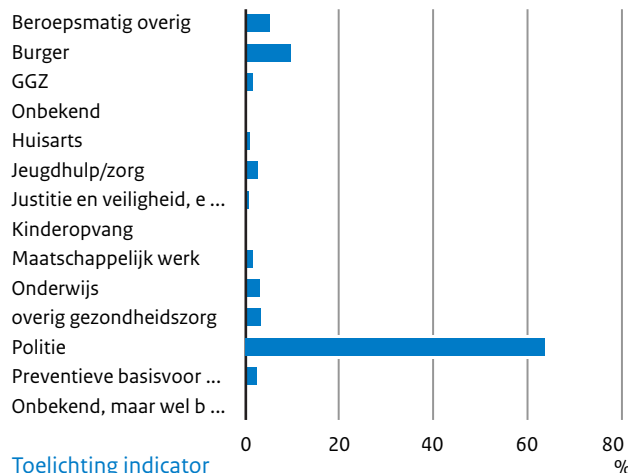

Toelichting indicator

Bron: Beleidsinformatie Veilig Thuis, CBS

Ontvangen meldingen naar type melder

2e halfjaar 2020, Nederland

Toelichting indicator

Bron: Beleidsinformatie Veilig Thuis, CBS

4. Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn vaak onderdeel van een veelvoud aan (complexe) problematiek in een gezin.

Onderzoek maakt duidelijk dat de verschillende probleem-categorieën niet los van gezien kunnen worden. In het merendeel van de gezinnen is sprake van een opeenstapeling van problemen. Na analysering van gezinnen kunnen we vijf groepen gezinnen onderscheiden. Voor de beschrijving van de problematiek van de gezinnen is gekozen voor een piramide: de groep met de minste/lichtste problemen staat bovenin en de groep met de zwaarste problemen onderaan. Bij elke volgende groep is sprake van een probleem meer dan in de voorgaande groep. Zo maken we zichtbaar dat sprake is van een opeenstapeling van problemen.

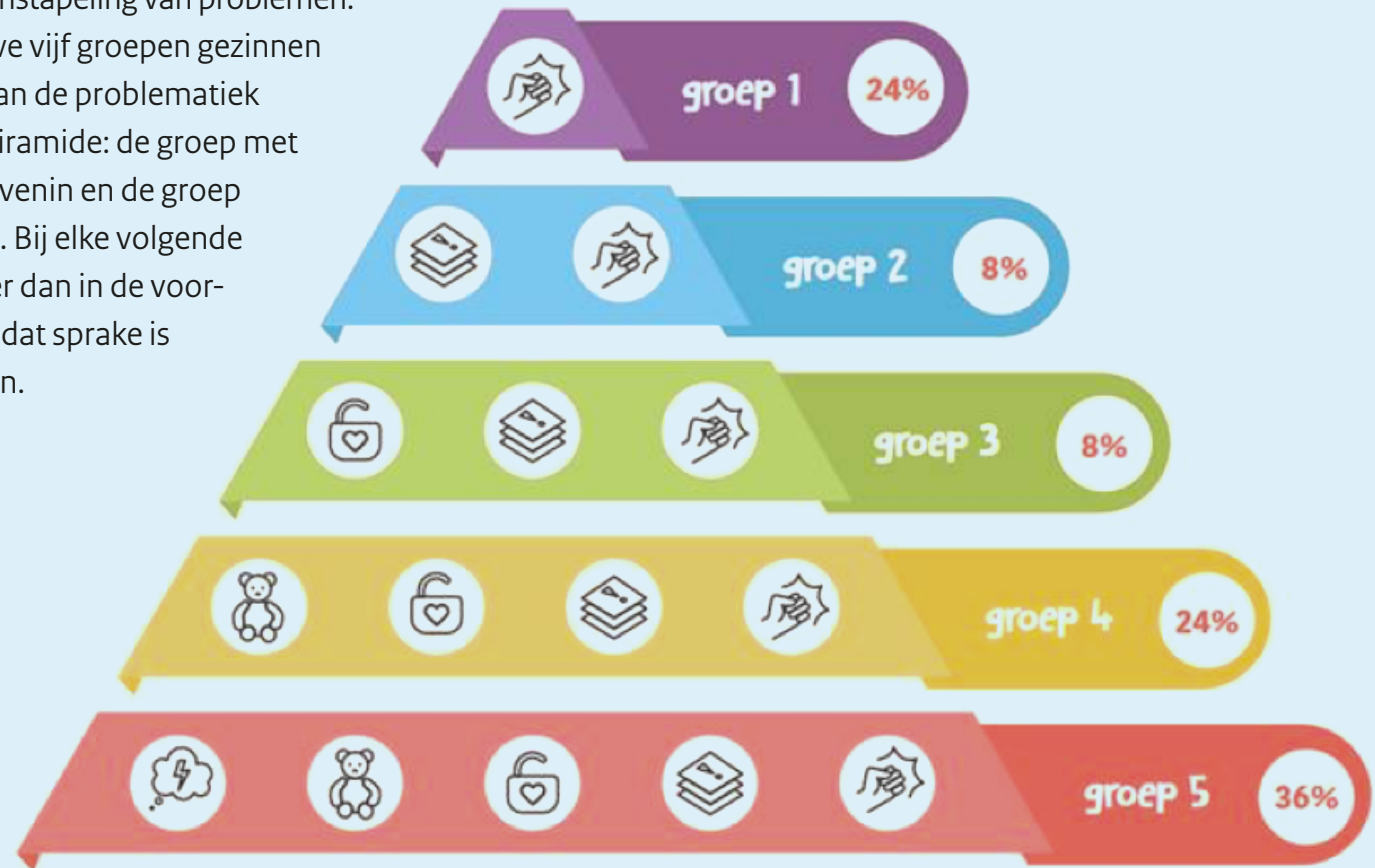
Categorie 1: huiselijk geweld

Categorie 2: cumulatie van risicofactoren

Categorie 3: emotionele onveiligheid

Categorie 4: hechtingsproblemen

Categorie 5: ernstige traumaklachten bij kind en/of ouder(s)

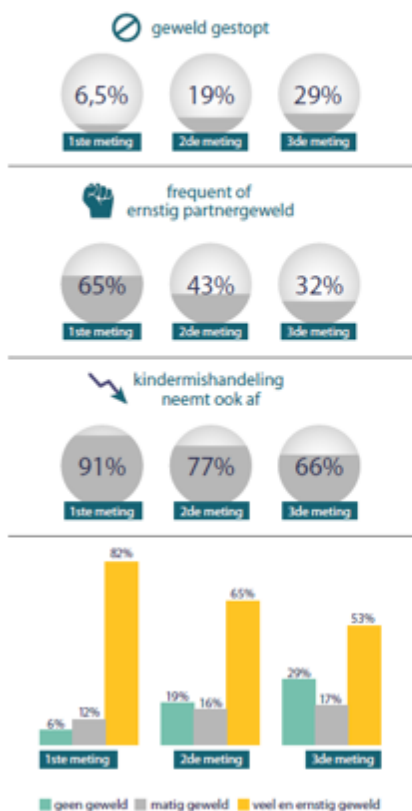

* Bron: [Gesprekshandleiding Augeo Foundation](#)

5. Als huiselijk geweld en kindermishandeling in beeld komen van hulpverlening, lukt het steeds vaker en sneller om het geweld te stoppen, maar in de meeste gevallen nog niet binnen anderhalf jaar.

Duidelijke afname van zowel partnergeweld als kindermishandeling

Geweld over 3 meetmomenten

Gevolgen minder geweld

Geweld duurt ook voort

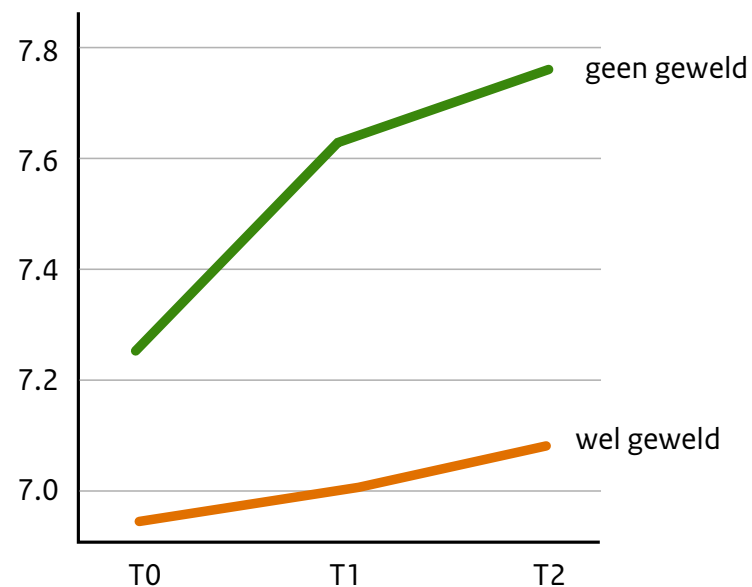

6. Als geweld in een gezin helemaal stopt, is het welzijn van het gezin vrijwel gelijk aan het Nederlands gemiddelde.

Gemiddelde kwaliteit van leven van ouders uit de groepen 'wel' en 'geen' geweld op de drie meetmomenten

Gemiddeld cijfer op 'Veiligheid'

* Bron Verwey-Jonker Instituut, onderzoek [Kan huiselijk geweld echt stoppen?](#) November 2020

Rol gemeentebestuurders

Het college van B&W en de gemeenteraad zijn verantwoordelijk voor het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling, maar heeft voor een effectieve aanpak ook andere organisaties nodig.

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vereist samenwerking tussen (regio)gemeenten en organisaties als Politie, Openbaar Ministerie, Onderwijs, GGZ, Jeugdhulp, Verslavingszorg en Vrouwenopvang. De gemeente is ervoor verantwoordelijk dat deze samenwerking in netwerken en/of ketens goed verloopt.

Daarnaast is de gemeente zelf verantwoordelijk voor het organiseren van directe veiligheid en voor het waar nodig aanbieden van jeugdhulp, al dan niet in een gedwongen kader (jeugdbescherming en jeugdreclassering), maar ook voor de preventie van huiselijk geweld en kindermishandeling, onder andere door het betrekken van primair en voortgezet onderwijs.

Vroegtijdig signaleren (eerder en beter in beeld) van problemen zorgt er mede voor dat adequaat te reageren is. Bovenstaande is wettelijk vastgelegd, in de Jeugdwet en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015.¹

In 2015 besloten de wethouders van centrumgemeenten om een landelijk dekkende infrastructuur voor MDA++ te ontwikkelen. In 2018 heeft de VNG samen met het ministerie van VWS en JenV het programma Geweld Hoort Nergens Thuis (GHNT) gestart. Eind 2019 heeft de VNG ook het Kwaliteitskader Werken aan veiligheid in lokale (wijk)teams en gemeenten vastgesteld.

¹ [Verwijzing wetteksten \(bijlage\)](#)

Bespreekbaar maken

Om huiselijk geweld en kindermishandeling te stoppen is het eerst nodig dat we het onderwerp breed bespreekbaar maken in de samenleving. Het is belangrijk dat betrokkenen (slachtoffers en plegers) zich veilig voelen om te vertellen over hun situatie en hulp durven vragen. Iedereen heeft een rol te spelen bij het signaleren en bespreekbaar maken van huiselijk geweld en kindermishandeling. Professionals in het zorg- en veiligheidsdomein welzijn, onderwijs en overheid dragen hiervoor een extra verantwoordelijkheid. De **meldcode** is hierbij ondersteunend.²

Aan de ene kant is het communicatief van belang om de omvang en urgentie van het probleem te blijven benoemen en een norm te stellen voor een veilige thuissituatie. Het gaat om potentieel strafbare zaken. Aan de andere kant is het minstens zo belangrijk om het probleem bespreekbaar te maken voor alle betrokkenen (zowel slachtoffers als plegers), wetende dat zeker bij kindermishandeling onmacht een belangrijke rol speelt. De woorden die we hiervoor gebruiken zijn hierbij belangrijk. Het belangrijkste doel is om veiligheid terug te brengen in de thuissituatie, niet om mensen en kinderen onnodig van elkaar te scheiden.

U kunt een grote bijdrage leveren in uw **communicatie** over huiselijk geweld en kindermishandeling. Aanleiding voor communicatie kunnen bijvoorbeeld zijn: lokale publiekscampagnes (zoals in de Week tegen kindermishandeling in november), projecten in het onderwijs (zoals ieder kind geïnformeerd) of de reizende expositie WIJ...doorbreken de cirkel van geweld.³

² Verdiepende informatie meldcodetour

³ Beschikbare communicatietools

Visie gefaseerd samenwerken aan veiligheid (v/h Visie gefaseerde ketenzorg)

Geweld in gezinnen is eerder en duurzaam te stoppen als iedereen die bij een gezin betrokken is werkt volgens een gezamenlijke visie. Alle betrokken partijen hebben daarom de **Visie gefaseerd samenwerken aan veiligheid (v/h Visie gefaseerde ketenzorg)**⁴ omarmd. De visie borgt dat acute onveiligheid eerst wordt beëindigd, vervolgens structurele onveiligheid wordt verminderd en ten slotte herhaling wordt voorkomen. De visie creëert gezamenlijke taal, faciliteert effectieve samenwerking en is met inachtneming van de AVG uit te voeren. Onderdeel van de visie is herstelgerichte zorg, zoals de **aanpak van trauma**.⁵ Traumasensitief werken en traumabehandeling spelen een belangrijke rol om de cirkel van geweld te doorbreken.

Gezamenlijk werken volgens deze visie leidt tot een cruciale en fundamentele verbetering van het stelsel. Het praktisch werken volgens deze visie is uitdagend en vraagt een cultuurverandering. Door de visie inhoudelijk te kennen kunt u bestuurlijk meehelpen, onder andere door uw omgeving aan te spreken op het werken volgens deze visie. Is de visie bijvoorbeeld voldoende geborgd in relevante strategische documenten, opdrachten en contracten?

Voorgaande kunt u regelmatig aan de orde stellen in uw gesprekken met onderstaande partijen.

- Uw gemeentelijke organisatie en lokale wijkteams.
- Partners in jeugdbescherming, politie, justitie en gecontracteerde zorgpartijen.
- Uw collega-gemeentebestuurders in de regio.

Een belangrijk hulpmiddel is om aan de hand van casussen te toetsen of uw gemeente de visie gefaseerd werken aan veiligheid echt opvolgt. Door aan te dringen en te controleren op het werken met deze visie treedt u als bestuurder niet in de inhoudelijke afweging, maar borgt u een effectief en professioneel proces en spreekt u ketenpartners aan op veiligheidsresultaten.

⁴ Verdiepende informatie visie

⁵ Verdiepende informatie trauma-aanpak

Versterken lokale (wijk-)teams

Lokale (wijk-)teams spelen een cruciale rol in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Zij signaleren niet alleen, maar kijken vanuit brede expertise naar gezinnen en hun problematiek. Ze zijn gericht op normaliseren en blijven letterlijk en figuurlijk in de buurt. Expertise op het gebied van veiligheid is hier onlosmakelijk onderdeel van. Door de professionele inzet van het lokale (wijk-)team, zijn onnodige escalatie en ingrijpende maatregelen vanuit bijvoorbeeld jeugdbescherming of bestuursrecht te voorkomen.

Hiervoor is door de VNG het **Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk-)teams en gemeenten**⁶ vastgesteld. Dit kader beschrijft de randvoorwaarden en benodigde deskundigheid voor effectieve lokale (wijk-)teams. Hierbij is ook een **infobox** ontwikkeld. De al eerder genoemde Visie gefaseerd samenwerken aan veiligheid is een integraal onderdeel van het kwaliteitskader. Het kwaliteitskader is een goede basis om te bepalen welke versterking lokale (wijk-)teams nog nodig hebben op het thema veiligheid. Voor het kwaliteitskader is een zelfscan beschikbaar.

U kunt uw gemeentelijke organisatie, lokale (wijk-)teams en regiogemeenten vragen om de zelfscan in te vullen, de resultaten met u te bespreken en vervolgens te bepalen welke vervolgacties al dan niet wenselijk of noodzakelijk zijn.

Lokale context is hierbij alles: het Kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale (wijk-)teams en gemeenten is geen blauwdruk, maar een waardevol middel om te ontdekken waar verbetering van de lokale (wijk-)teams nog gewenst is. Omdat samenwerkingspartijen vaak in meerdere gemeenten actief zijn, is het bespreken van de uitkomsten van de zelfscan in regioverband noodzakelijk. Gemeenten hebben een gezamenlijk belang om ervoor te zorgen dat de professionele werkwijze van ketenpartners aansluit bij die in lokale (wijk-)teams, en andersom.

[< Terug naar de B&W-scan](#)

⁶ [Verdiepende informatie kwaliteitskader](#)

Complexe casuïstiek

Een klein percentage (rond 4%) van zaken van huiselijk geweld en kindermishandeling is dusdanig complex dat (verbeterde) reguliere zorg de problemen niet oplost. Zeker voor deze multi-probleem-gezinnen zijn de maatschappelijke kosten hoog.

Een effectieve aanpak voor deze gezinnen begint met het bewustzijn van gemeenten, Veilig Thuis en ketenpartners dat er gezinnen zijn waar het geweld niet stopt met de reguliere hulpverlening en justitiële aanpak. Dat is op dit moment in heel Nederland de realiteit, in grote en kleine gemeenten. Regionale cijfers over bijvoorbeeld recidive en cliëntroutes bevestigen en versterken dit. U kunt een rol spelen om de feiten hierover op tafel te krijgen en het bewustzijn hierover te vergroten.

Voor deze gezinnen is de aanpak MDA++⁷ bewezen effectief. De **vijf bouwstenen voor MDA++** geven inzicht in hoe een regio voor deze complexe casuïstiek een aanpak kan vormgeven waarmee eerder duurzame veiligheid te bereiken is. Intensievere en/of langere samenwerking en soms onconventionele oplossingen kunnen in deze situaties noodzakelijk zijn om het geweld te stoppen en herhaling te voorkomen.

U kunt een bijdrage leveren door van ketenpartners te verlangen dat zij volop meewerken aan de MDA++ aanpak en daarbij gebruik maken van de geformuleerde bouwstenen.

MDA++ is een oplossing voor complexe casuïstiek waar ketenpartners nu in samenwerking geen doorbraak in weten te bereiken. Hoe beter we samen worden om dat wel te bereiken, hoe minder casuïstiek er nog naar MDA++ hoeft. De ambitie kan zijn om op termijn te kunnen stoppen met de MDA++ aanpak, omdat ook gezinnen met multi-problemen goed door alle ketenpartners worden opgevangen. Zo ver is het echter in de praktijk voorlopig nog niet.

[< Terug naar de B&W-scan](#)

⁷ Verdiepende informatie MDA++

Bestuurlijke integrale sturing, Zorg & Veiligheid

We weten dat integraal, multidisciplinair en systemisch werken effectief is bij de aanpak van huiselijk geweld. Om het professionals mogelijk te maken op die manier te werken, is van belang dat alle betrokken organisaties en instellingen in het veld van Zorg & Veiligheid effectief samenwerken. Gezamenlijk sturen op resultaten, werken als een lerende organisatie en het creëren van de juiste randvoorwaarden, zijn pijlers van die samenwerking. **Bestuurlijke integrale sturing**⁸ op het gebied van Zorg & Veiligheid is onontbeerlijk, zowel regionaal als binnen het gemeentebestuur. Lees meer over de samenwerking tussen Zorg en Veiligheid in de VNG brochure '**dezelfde bouwstenen, verschillende bouwwerken**'.⁹

Het is belangrijk dat bestuurders de opdracht geven voor een integrale regionale en lokale governance structuur voor Zorg & Veiligheid. Het uiteindelijke bouwwerk van de samenwerking zal per regio verschillen, maar de bouwstenen zijn hetzelfde. Relevante personen met de focus op huiselijk geweld en kindermishandeling zijn daarbij burgemeesters, wethouders en vertegenwoordigers van politie, justitie, de jeugdbeschermingsketen (Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, Gecertificeerde Instellingen),

de vrouwenopvang, reclassering, lokale (wijk-)teams en eventueel de GGD en het onderwijs. Het is raadzaam de governance op een of andere manier te verbinden aan het zorg- en veiligheidshuis. Deze governance-structuur maakt effectieve en efficiënte besluitvorming mogelijk voor kwetsbare inwoners die in beeld zijn bij thema's als huiselijk geweld, kindermishandeling, kwetsbare personen, de verplichte GGZ en Veiligheid Voorop.

[**< Terug naar de B&W-scan**](#)

⁸ Verwijzing naar brochure VNG integrale sturing en handreiking GHNT integrale sturing

⁹ Verwijzing naar brochure VNG 'dezelfde bouwstenen, verschillende bouwwerken'

Monitoring

Effectieve samenwerking vraagt ook een gedeeld beeld van de werkelijkheid. **Monitoring** op kerncijfers helpt daarbij. Wat betreft huiselijk geweld, geeft de landelijke CBS Impactmonitor¹⁰ daarvoor een belangrijke basis. Regionaal en lokaal zijn cijfers van Veilig Thuis, jeugdbescherming, vrouwenopvang en lokale (wijk-)teams met elkaar in verbinding te brengen. Zo is regionaal en lokaal via onderzoek te sturen op de beoogde resultaten. Eén van die resultaten kan de vermindering van recidive zijn. Het laten opstellen van een regionale monitor huiselijk geweld, aanvullend op de landelijke monitor, is zowel voor sturing als voor het politiek draagvlak behulpzaam. Gemeenteraden kunnen aan de hand van de landelijke en regionale monitor jaarlijks of vaker de voortgang van de aanpak tegen huiselijk geweld en kindermishandeling bespreken.

¹⁰ Verwijzing naar de impactmonitor

Ervaringsdeskundigheid¹¹

Door huiselijk geweld en kindermishandeling voelen slachtoffers en plegers zich vaak onveilig in hun lichaam en ook in hun relatie tot anderen. Ze hebben het gevoel dat mensen hen kwaad willen doen, zonderen zich van anderen af en nemen hen moeilijk in vertrouwen. Ze voelen zich vaak alleen en eenzaam.

Overheidsinstanties en maatschappelijke instellingen – en autoriteiten in het algemeen – bekijken ze met angst en wantrouwen. Ze gaan contact met (hulpverlenende) instellingen liever uit de weg, zijn vaak teleurgesteld in de gehele overheid en hebben geen vertrouwen (meer) in instellingen.

Bestuurders, beleidsmakers en professionals lijken zich niet altijd heel bewust van het inherente machtsverschil tussen overheid en burgers, hulpverleners en cliënten. De beleving van slachtoffers en plegers wordt regelmatig uit het oog verloren. Bewustzijn van dit verschil in macht is juist zo belangrijk, omdat slachtoffers en plegers uit een situatie komen waar machtsmisbruik en machteloosheid een grote rol spelen/hebben gespeeld.

Juist ervaringsdeskundigen kunnen een heel belangrijke brugfunctie vervullen. Zij kunnen met hun kennis en ervaring een brug slaan tussen theorie en praktijk, tussen overheid en slachtoffers en plegers. Bijvoorbeeld door professionals een inkijk te geven in de belevingswereld van het slachtoffer of de pleger.

¹¹ Verwijzing handreiking Samen deskundig

Relevante wetteksten

Hieronder de letterlijke weergave van een aantal relevante wetteksten:

Jeugdwet

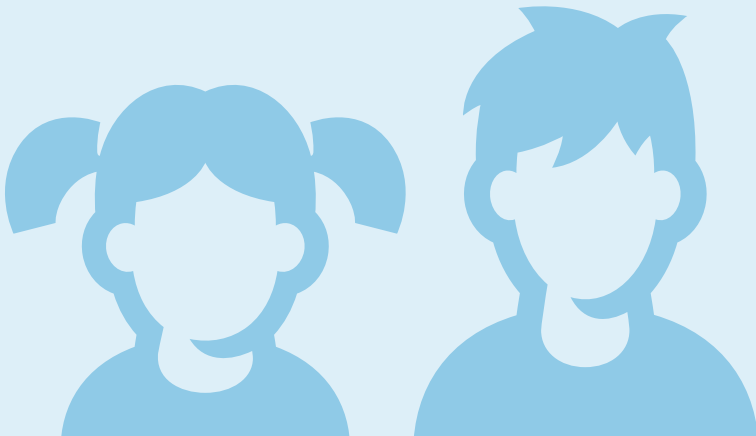
Art. 1.1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder: [...] kindermishandeling: elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel; [...]

Art. 2.1 aanhef en sub a t/m e

Het gemeentelijke beleid [...] is gericht op:

- a. het voorkomen en de vroege signalering van en vroege interventie bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen;
- b. het versterken van het opvoedkundige klimaat in gezinnen, wijken, buurten, scholen, kinderopvang en peuterspeelzalen;
- c. het bevorderen van de opvoedvaardigheden van de ouders, opdat zij in staat zijn hun verantwoordelijkheid te dragen voor de opvoeding en het opgroeien van jeugdigen;
- d. het inschakelen, herstellen en versterken van de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen van de jeugdige, zijn ouders en de personen die tot hun sociale omgeving behoren, waarbij voor zover mogelijk wordt uitgegaan van hun eigen inbreng;
- e. het bevorderen van de veiligheid van de jeugdige in de opvoedsituatie waarin hij opgroeit; [...]

Art. 2.2, lid 1 en 2 aanhef en sub b

1. De gemeenteraad stelt periodiek een plan vast dat richting geeft aan de door de gemeenteraad en het college te nemen beslissingen betreffende preventie en jeugdhulp, de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering.
2. Het plan bevat de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren beleid [...] en geeft daarbij in ieder geval aan: [...]
 - b. hoe dit beleid zal worden uitgevoerd in samenhang met de verantwoordelijkheid van het college inzake het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling en welke acties in de door het plan bestreken periode zullen worden ondernomen.

Art. 2.6, lid 1 aanhef en sub e

Het college is er in ieder geval verantwoordelijk voor dat: [...]

- e. wordt voorzien in maatregelen om kindermishandeling te bestrijden.

Wet maatschappelijke ondersteuning 2015

Art. 2.1.2, lid 1 en 2 aanhef en sub a

1. De gemeenteraad stelt periodiek een plan vast met betrekking tot het door het gemeentebestuur te voeren beleid met betrekking tot maatschappelijke ondersteuning.
2. Het plan beschrijft de beleidsvoornemens inzake de door het college te nemen besluiten of te verrichten handelingen die erop gericht zijn:
 - a. de sociale samenhang [...] te bevorderen, de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente te bevorderen, alsmede huiselijk geweld te voorkomen en te bestrijden;

Nationaal Programma 'Geweld hoort nergens thuis'

Bezoekadres Parnassusplein 5, 2511 VX Den Haag

Postadres Postbus 20350, 2500 EJ Den Haag

www.vng.nl/geweldnergensthuis

info@geweldnergensthuis.nl

Dit is een uitgave van

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ministerie van Justitie en Veiligheid

